

**EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS**

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA NOVIKAS prieš LIETUVĄ

(Pareiškimo Nr. 45756/05)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2010 m. balandžio 20 d.

Byloje Novikas prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininkės Françoise Tulkens,
teisėjų Ireneu Cabral Barreto,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danutė Jočienė,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nona Tsotsoria
ir *skyriaus kanclerės* Sally Dollé,

po svarstymo uždaramame posėdyje 2010 m. kovo 30 d.

skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietis Andrejus Novikas (pareiškėjas), kuris 2005 m. gruodžio 19 d. Teismui pateikė pareiškimą (Nr.45756/05) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (Konvencija) 34 straipsnį.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

3. 2008 m. birželio 25 d. Teismas nusprendė perduoti pareiškimą Vyriausybei. Taikydamas Konvencijos 29 straipsnio 3 dalį Teismas nutarė iš karto spręsti dėl pareiškimo priimtumo ir esmės.

FAKTAI

I. BYLOS APLINKYBĖS

4. Pareiškėjas gimė 1977 metais ir gyvena Klaipėdoje.

5. Pagal policijai pateiktą dviejų liudytojų D. K. ir S. N. pranešimą 1998 m. balandžio 22 d. buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl kelių nusikalstamų veikų. Vėliau prie bylos buvo prijungti kitų nusikalstamų veikų tyrimai ir galiausiai buvo tirama 11 nusikalstamų veikų. 1998 m. balandžio 28 d. pareiškėjo gyvenamojoje vietoje buvo atlikta krata. 1998 m. liepos 30 d. buvo priimtas nutarimas areštuoti pareiškėjo turtą, tačiau, Vyriausybės teigimu, jokio turto nebuvo rasta. 1998 m. rugpjūčio 17 d. pareiškėjas buvo apklaustas kaip įtariamasis. 1999 m. rugsėjo 8 d. pareiškėjui buvo pareikštas kaltinimas, jis buvo apklaustas kaip kaltinamasis ir jam paskirtas rašytinis pasižadėjimas neišvykti iš gyvenamosios vietos. 2001 m. rugpjūčio 13 d. prokuroras pareiškė pareiškėjui papildytą kaltinimą ir jį apklausė. 2001 m. rugpjūčio 20 d. tyrimas buvo baigtas ir nuo tos dienos iki 2001 m. gruodžio 21 d. pareiškėjas ir kiti kaltinamieji turėjo galimybę susipažinti su bylos medžiaga. 2001 m. gruodžio 29 d. ikiteisminis tyrimas buvo užbaigtas, prokuroras surašė kaltinamąją išvadą ir perdavė bylą teismui.

6. Vyriausybė patikslino, kad byla sudarė 10 tomų, joje buvo 9 nukentėjusieji, 10 kaltinamųjų buvo pareikšti kaltinimai dėl 11 nusikalstamų veikų. Vyriausybė taip pat nurodė, kad ikiteisminio tyrimo metu, 1998 m. birželį, dingo D. K. ir S. N. Jie buvo surasti užsienyje ir 1998 m. lapkritį grąžinti į Lietuvą, tačiau po 1999 m. birželio vėl pabėgo. Vėliau institucijos buvo informuotos, kad 2000 m. kovą D. K. buvo nužudytas. S. N. nebuvo rastas.

7. 2002 m. sausio 14 d. Klaipėdos apygardos teismas paskyrė bylos nagrinėjimo datas. Teisme įvyko 39 posėdžiai, iš jų 17 buvo atidėti dėl kitų bylos šalių nedalyvavimo. Keli teismo posėdžiai buvo atidėti, kadangi dingo vienas kaltinamasis. 2003 m. sausio 29 d. teismas išskyrė dalį bylos dėl dingusio kaltinamojo, o likusią bylos dalį nagrinėjo toliau. 2003 m. rugsėjo 1 d. numatytas teismo posėdis buvo atidėtas iki 2003 m. rugsėjo 15 d., kadangi mirė pareiškėjo advokatas ir reikėjo paskirti naują gynėją. Pareiškėjui neatvykus į 2003 m. gruodžio 9 d. posėdį, jis buvo atidėtas iki 2003 m. gruodžio 17 d., kuomet buvo nuspręsta nagrinėti bylą jam nedalyvaujant. Teismas atsižvelgė į tai, kad pareiškėjui buvo suteiktas paskutinis žodis 2003 m. lapkričio 28 d. posėdžio metu.

8. 2004 m. sausio 19 d. Klaipėdos apygardos teismas nuteisė pareiškėją penkeriems metams laisvės atėmimo už plėšimą, įvykdytą trijų asmenų organizuotos grupės. Jis buvo išteisintas dėl kelių kaltinimų: dėl dviejų nusikaltimų – neįrodžius kaltės, dėl vieno nusikaltimo – suėjus patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminui. Teismas išnagrinėjo 7 liudytojų bei 4 nukentėjusiųjų parodymus, policijos pateiktą medžiagą ir kitus įrodymus. Teismas konstatavo, kad pareiškėjas nepateikė jokių įtikinamų įrodymų, kurie paneigtų įvairių liudytojų parodymus. Ikiteisminio tyrimo metu duoti D. K. ir S. N. parodymai buvo perskaityti teismo posėdžiuose. Vienas iš kaltinamųjų, M. M., taip pat liudijo prieš pareiškėją. M. M. buvo nuteistas tuo pačiu nuosprendžiu, tačiau jis buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl lengvinančių aplinkybių.

9. Išnagrinėjęs bylą keturiuose posėdžiuose, 2005 m. sausio 19 d. Apeliacinis teismas apkaltinamąjį nuosprendį pareiškėjo atžvilgiu paliko nepakeistą. Teismas nurodė, kad pareiškėjo prašymas apklausti D. K. ir S. N. buvo atmestas, kadangi pirmasis buvo miręs, o antrasis – dingęs. Jų parodymai, duoti ikiteisminio tyrimo metu, buvo perskaityti teismo posėdžiuose remiantis procesiniais įstatymais ir įvertinti kartu su kitais įrodymais bei kitų liudytojų parodymais. Jų parodymuose nebuvo esminių prieštaravimų. Teismas galėjo remtis šių dviejų liudytojų parodymais, kadangi ne tik nagrinėjimo teisme metu, bet ir ikiteisminio tyrimo stadijoje duoti parodymai gali būti teisėti ir svarbūs nagrinėjamoje byloje. Šie parodymai nebuvo laikomi svarbesniais kitų bylos įrodymų atžvilgiu. Pasisakydamas dėl kaltinamojo M. M. parodymų teismas taip pat pastebėjo, kad jo parodymai buvo vertinami kartu su kitais įrodymais ir buvo laikomasi atitinkamų proceso taisyklių. Be to, nekilo jokių abejonių dėl jo psichinės būklės ir gebėjimo atkurti faktus. Apeliacinis teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai įvertino visus byloje esančius įrodymus ir pašalino prieštaravimus, taigi byla buvo išsamiai išnagrinėta. Teismo nuosprendis nebuvo nei šališkas, nei neteisingas.

10. 2005 m. birželio 28 d. Aukščiausiasis Teismas, išnagrinėjęs pareiškėjo kasacinį skundą žodinio proceso tvarka, jį atmetė. Teismas konstatavo, kad dviejų dingusių liudytojų parodymų perskaitymas buvo pateisinamas, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, ir neprieštaravo vidaus teisės normoms. Teismas taip pat pažymėjo, kad jis nevertina bylos aplinkybių, kadangi tai yra žemesnių teismų prerogatyva.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

11. Civilinio kodekso 6.272 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė pareikšti civilinį ieškinį dėl turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų ar teismo neteisėtų veiksmų baudžiamojame byloje, atlyginimo. Šia nuostata numatytas žalos atlyginimas už neteisėtą nuteisimą, neteisėtą sulaikymą ar suėmimą, neteisėtą procesinės prievartos priemonių pritaikymą ar neteisėtą administracinės nuobaudos paskyrimą. Vadovaujantis naujausia vidaus teismų praktika, ši nuostata taip pat suteikia galimybę reikalauti žalos atlyginimo dėl per ilgą baudžiamąjį proceso trukmės. 2007 m. vasario 6 d. nutartimi Aukščiausiasis Teismas, remdamasis šia nuostata, priteisė asmeniui žalos atlyginimą dėl pernelyg ilgą baudžiamąjį procesą, trukusio nuo 1998 m. iki 2004

m., trukmės (žr. *Norkūnas v. Lithuania*, no. 302/05, §§ 26 ir 30, 2009-01-20). Kita bylai reikšminga vidaus teisė, susijusi su veiksminga teisinės gynybos priemone dėl pernelyg ilgos civilinio proceso trukmės yra pateikta sprendime *Četvertakas and Others v. Lithuania* (no. 16013/02, §§ 20–22, 2009-01-20).

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMO

12. Pareiškėjas skundėsi, kad proceso trukmė neatitiko „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimo, įtvirtinto Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, kurioje numatyta:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens <...> jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų <...> nepriklausomas ir bešališkas teismas.“

A. Priimtinumas

1. Šalių teiginiai

13. Vyriausybė tvirtino, kad pareiškėjas nepanaudojo visų veiksmingų vidaus teisinės gynybos priemonių, kadangi nesikreipė į vidaus teismus, reikalaujantis atlyginti žalą, patirtą dėl ilgos baudžiamojo proceso trukmės pagal Civilinio kodekso 6.272 straipsnį, kuris gali būti taikomas atgaline data. Remdamasi Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimu, Vyriausybė taip pat tvirtino, kad net ir manant, jog konkretus žalos atlyginimo atvejis jokiame įstatyme nebuvo nurodytas, pareiškėjas galėjo reikalauti žalos atlyginimo tiesiogiai remdamasis Konstitucija. Be to, atsižvelgiant į tai, kad Konvencija yra tiesiogiai taikomas teisės aktas ir turi viršenybę Lietuvos teisės atžvilgiu, skųsdamasis dėl valstybės institucijų neveikimo pareiškėjas galėjo remtis Konvencija ir reikalauti žalos atlyginimo vidaus teismuose. Galiausiai Vyriausybė teigė, kad baudžiamojo proceso trukmė buvo pagrįsta, todėl šis skundas yra aiškiai nepagrįstas.

14. Pareiškėjas ginčijo šiuos teiginius, teigdamas, kad veiksmingos teisinės gynybos priemonės nebuvo.

2. Teismo vertinimas

15. Kaip Teismas ne kartą yra nurodęs, 35 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklė, siekiama suteikti Susitariančioms Valstybėms galimybę užkirsti kelią tariamiems pažeidimams ar juos atitaisyti, kol dėl jų bus kreiptasi į Teismą (žr. *Scordino v. Italy*, (no. 1), [GC], no. 36813/97, § 141, ECHR 2006-V). Ši taisyklė grindžiama 13 straipsnyje numatyta prielaida (su kuria ji yra glaudžiai susijusi), kad Konvencijoje įtvirtintų asmens teisių pažeidimo atveju yra prieinama veiksminga vidaus teisinės gynybos priemonė (žr. *Kudla v. Poland*, [GC], no. 30210/96, § 152, ECHR 2000-XI). Nepaisant to, pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį privalo būti panaudotos tik tos teisinės gynybos priemonės, kurios yra susijusios su tariamais pažeidimais ir tuo pačiu metu yra prieinamos bei pakankamos. Šios priemonės turi būti prieinamos ne tik teoriškai, bet ir praktiškai, priešingu atveju, jos neatitiks prieinamumo ir veiksmingumo reikalavimų (žr. *inter alia Vernillo v. France*, 1991-02-20, § 27, Series A Nr. 198; *Dalia v. France*, 1998-02-19, § 38, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-I; *Mifsud v. France* (dec.) [GC], no. 57220/00, ECHR 2002-VIII).

16. Dėl to Teismas remiasi savo išvada, padaryta bylose *Šulcas prieš Lietuvą* (no. 35624/04, §§ 60–63, 2010-01-05) ir *Norkūnas prieš Lietuvą* (cituotas pirmiau, § 30), kuriose jis nusprendė, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo pagal Civilinio kodekso 6.272 straipsnį ar tiesiogiai remiantis Konstitucija šioje situacijoje neatitiko „veiksmingumo“ kriterijaus. Teismas konstatuoja, kad Vyriausybė nepateikė jokių įtikinamų argumentų, dėl kurių Teismas turėtų nukrypti nuo savo nusistovėjusios praktikos.

17. Todėl Vyriausybės prieštaravimas dėl vidaus teisinių gynybos priemonių nepanaudojimo turi būti atmestas.

18. Teismas mano, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu. Jis taip pat pažymi, kad skundas nėra nepriimtinas koku nors kitu pagrindu, todėl turi būti paskelbtas priimtiniu.

B. Esmė

1. Šalių teiginiai

19. Pirmiausia Vyriausybė įrodinėjo, kad nagrinėtinas laikotarpis prasidėjo 1998 m. rugpjūčio 17 d., kai pareiškėjas buvo apklaustas kaip įtariamasis, kadangi tik nuo šios dienos jis patyrė baudžiamąjį proceso poveikį. Šiuo atžvilgiu Vyriausybė teigė, kad 1998 m. balandžio 28 d. pareiškėjo gyvenamosios vietos kratos metu policija nerado ir nepaėmė jokių įrodymų, o 1998 m. liepos 30 d. nutarimu nebuvo areštuotas joks pareiškėjui priklausęs turtas.

20. Nors pripažino, kad pareiškėjas iš esmės nevilkinio baudžiamąjį procesą, Vyriausybė vis dėlto nurodė, jog jis prisidėjo prie tyrimo trukmės. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjas buvo atsakingas už bylos nagrinėjimo pertrauką nuo 2003 m. rugsėjo 1 d. iki 15 d. ir nuo gruodžio 9 d. iki 17 d. Pirmasis laikotarpis buvo skirtas pareiškėjui susirasti naują advokatą, o antroji pertrauka buvo paskelbta dėl pareiškėjo neatvykimo į teismą. Nuo 2003 m. gruodžio 17 d. byla buvo nagrinėjama apygardos teisme bei aukštesnių instancijų teismuose pareiškėjui nedalyvaujant, kadangi jis slapstėsi nuo teismo.

21. Vyriausybė taip pat teigė, kad byla buvo sudėtinga dėl didelio įrodymų kiekio, dėl to, kad ikiteisminio tyrimo metu institucijos turėjo atlikti daug procesinių veiksmų, tirdamos nusikalstamas veikas, įvykdytas prieš daugelį metų, dėl pareiškėjui bei kitiems 9 kaltinamiesiems pareiktų kaltinimų skaičiaus, nusikaltimų sudėtingumo ir dėl to, kad buvo apklausta daug liudytojų bei nukentėjusiųjų ir kai kuriems iš jų buvo reikalingi vertėjai. Vyriausybė taip pat atkreipė dėmesį į faktą, kad D. K. ir S. N. pabėgo iš Lietuvos. Jie buvo surasti ir grąžinti į Lietuvą, tačiau ir vėl pabėgo. Vyriausybė pažymėjo, kad pareiškėjui buvo leista susipažinti su byla nuo 2001 m. spalio 10 d. iki gruodžio 3 d. atskirai nuo savo gynėjo. Vyriausybė nurodė, kad iš 39 teismo posėdžių 13 buvo atidėti dėl kai kurių kitų kaltinamųjų, jų gynėjų, nukentėjusiųjų ar liudytojų neatvykimo į teismą. Galiausiai, 3 teismo posėdžiai buvo atidėti, kadangi vienas kaltinamasis pabėgo ir byla jo atžvilgiu turėjo būti sustabdyta.

22. Pareiškėjas ginčijo Vyriausybės argumentus. Jis teigė, kad nagrinėtinas laikotarpis prasidėjo 1998 m. balandžio 22 d., kai buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas. Jis taip pat teigė, kad institucijos buvo atsakingos už proceso vilkinimą.

2. Teismo vertinimas

23. Dėl nagrinėtino laikotarpio Teismas pastebi, kad iki pareiškėjo gyvenamosios vietos kratos jo atžvilgiu nebuvo atlikti jokie procesiniai veiksmai, kurie būtų galėję stipriai paveikti jo situaciją. Teismas keletą kartų yra nusprendęs, kad pareiškėjo gyvenamosios vietos krata iš esmės yra kišimasis į to asmens gyvenimą (tarp kitų bylų žr. *Strategies and Communications and Demoulin v. Belgium*, no. 37370/97, § 42, 2002-07-15). Teismo manymu, net jei institucijos neranda nieko

reikšmingo tyrimui, tokia krata pati savaimė stipriai paveikia asmens situaciją. Todėl Teismas daro išvadą, kad nagrinėtinas laikotarpis prasidėjo 1998 m. balandžio 28 d., kai pareiškėjo namuose buvo atlikta krata. Procesas baigėsi 2005 m. birželio 28 d., kai Aukščiausiasis Teismas priėmė galutinį sprendimą. Taigi procesas trijų instancijų teismuose truko maždaug 7 metus ir 2 mėnesius.

24. Teismas vertins proceso trukmės pagrįstumą atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes ir į savo praktikoje suformuluotus kriterijus, būtent, į bylos sudėtingumą ir pareiškėjo bei valdžios institucijų elgesį. Taip pat turi būti vertinamas proceso poveikis pareiškėjui (tarp daugelio kitų bylų žr. *Philis v. Greece* (no.2), 1997-06-27, § 35, *Reports* 1997-IV; *Portington v. Greece*, 1998-09-23, § 21, *Reports* 1998-VI).

25. Teismas dažnai nustato Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimus bylose, kuriose nagrinėjami klausimai panašūs į keliamus šiame pareiškimė (tarp daugelio kitų sprendimų žr. pirmiau minėtus *Portington v. Greece*, § 21 ir *Norkūnas v. Lithuania*, § 41).

26. Grįždamas prie nagrinėjamos bylos faktų, Teismas mano, kad procesą galima laikyti sudėtingu *inter alia* dėl kaltinamųjų skaičiaus ir jiems pateiktų kaltinimų bei vertintinų įrodymų apimties (žr. § 21), tačiau vien tuo visa proceso trukmė negali būti pateisinta. Vyriausybė nurodė, kad dėsimums lėmė kai kurių kaltinamųjų ir liudytojų elgesys (žr. § 21 pirmiau). Vis dėlto Teismas pažymi, kad už visų procesui svarbių asmenų dalyvavimo užtikrinimą yra atsakingos institucijos ir tam jos turi daug priemonių. Teismui nesuprantama, kodėl byla besislapsčiusio kaltinamojo atžvilgiu negalėjo būti sustabdyta ankstesnėje stadijoje. Priešingai, Teismas pažymi, kad laikotarpiai nuo 2003 m. rugsėjo 1 d. iki 15 d. (susijęs su pareiškėjo gynėjo mirtimi) ir nuo 2003 m. gruodžio 9 d. iki 17 d. (kuomet pareiškėjas neatvyko į teismo posėdį) yra priskirtini pareiškėjui, tačiau tik dėl 22 dienų laikotarpio.

27. Vis dėlto Teismas negali sutikti su Vyriausybe dėl to, kad pareiškėjo slapstymasis lėmė žymų bylos vilkinimą. Nors pareiškėjas pasislėpė prieš apygardos teismui priimant nuosprendį, jis dalyvavo daugumoje pirmosios instancijos teismo posėdžių, kuriuose buvo vertinami įrodymai ir nustatomi faktai. Kaip nurodė apygardos teismas, pareiškėjui buvo suteiktas paskutinis žodis prieš jam pasislepiant. Vėliau teismai tęsė bylos nagrinėjimą pareiškėjui nedalyvaujant, tačiau dalyvaujant jo advokatui, palaikiusiam gynybos poziciją. Todėl pareiškėjo nedalyvavimas paskutiniuosiuose pirmosios instancijos teismo ir aukštesnių instancijų teismų posėdžiuose pernelyg netrukė bylos nagrinėjimui.

28. Atsižvelgdamas į visą pateiktą medžiagą bei savo praktiką nagrinėjamu klausimu Teismas mano, kad šioje byloje baudžiamojo proceso trukmė buvo per ilga ir neatitiko „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimo.

29. Todėl buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

II. DĖL KITŲ KONVENCIJOS PAŽEIDIMŲ

30. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad jam nebuvo suteikta teisė apklausti liudytojus D. K. ir S. N., todėl bylos nagrinėjimas buvo neteisingas. Jis taip pat teigė, kad jo prašymai leisti užduoti liudytojams tam tikrus klausimus buvo atmesti. Pareiškėjas rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies d punktu, kuriame, kiek yra reikšminga, numatyta:

„3. Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi mažiausiai šias teises:

<...>

d) pats apklausti kaltinimo liudytojus arba turėti galimybę, kad tie liudytojai būtų apklausti, ir kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tokiomis pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams;

<...>“

31. Teismas pirmiausia pažymi, kad Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies d punkte įtvirtintos garantijos yra specifiniai teisės į teisingą teismą, įtvirtintos šio straipsnio 1 dalyje, aspektai. Todėl

skundas bus nagrinėjamas pagal abi šias nuostatas kartu (tarp kitų sprendimų žr. *Asch v. Austria*, 1991-04-26, Series A no. 203, p. 10, § 25).

32. Teismas primena, kad paprastai įrodymai turi būti pateikiami viešame posėdyje dalyvaujant kaltinamajam, kad būtų užtikrintas proceso rungtyniškumas. Šis principas turi išimčių, tačiau jos negali pažeisti gynybos teisių. Paprastai pagal 6 straipsnio 1 dalį ir 3 dalies d punktą reikalaujama, kad kaltinamajam būtų suteikta adekvati ir reali galimybė ginčyti ir apklausti kaltinimo liudytoją arba tuo metu, kai tas asmuo duoda parodymus, arba vėliau (žr. *Van Mechelen and Others v. the Netherlands*, 1997-04-23, § 51, *Reports* 1997-III).

33. Teismas ne kartą yra konstatavęs (tarp kitų žr. *Isgro v. Italy*, 1991-02-19, Series A no. 194-a, p. 12, § 34), kad tam tikromis aplinkybėmis gali tekti remtis parodymais, duotais ikiteisminio tyrimo metu. Jeigu kaltinamajam buvo suteikta adekvati ir tinkama galimybė ginčyti tokius parodymus jų davimo metu arba vėliau, jų pripažinimas įrodymais pats savaime nėra nesuderinamas su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir 3 dalies d punktu. Todėl jei nuteisimas grindžiamas tikrai arba iš esmės asmens, kurio kaltinamasis negalėjo apklausti arba neturėjo galimybių, kad toks asmuo būtų apklaustas ikiteisminio tyrimo arba bylos nagrinėjimo teisme metu, parodymais, gynybos teisės apribojamos tiek, kad tuo pažeidžiamos Konvencijos 6 straipsnyje numatytos garantijos (žr. *Unterpertinger v. Austria*, 1986-11-24, Series A no. 110, p. 14–15, §§ 31–33; *Saïdi v. France*, 1993-09-20, Series A no. 261-C, p. 56–57, §§ 43–44; *Van Mechelen and Others*, nurodyta pirmiau, § 55).

34. Atsižvelgdamas į šios bylos aplinkybes Teismas pastebi, kad priešingai, nei *Lucà v. Italy* byloje (no. 33354/96, ECHR 2001-II), D. K. ir S. N. parodymai nebuvo vieninteliai įrodymai, kuriais vidaus teismai grindė savo išvadas (žr. §§ 8 ir 9 pirmiau). Be to, Teismas negali nepaisyti to, kad institucijos nebegalėjo apklausti šių liudytojų teisme dėl faktinių aplinkybių. Teismas pažymi, kad šių dviejų liudytojų parodymai buvo perskaityti apygardos teismo posėdžio metu. Šios bylos aplinkybėmis laikytina, kad priemonių, kurių buvo imtasi, pakako, kad pareiškėjas galėtų ginčyti tokius parodymus ir jų patikimumą baudžiamojo proceso metu (žr. *mutatis mutandis S.N. v. Sweden*, no. 34209/96, § 52, ECHR 2002-V). Teismas pastebi, kad lemiamą reikšmę pareiškėjo nuteisimui turėjo M. M. parodymai, kurių svarbą pripažino ir pats pareiškėjas, o taip pat kiti byloje esantys įrodymai, patvirtinantys šių trijų asmenų parodymus. Galiausiai Teismas pastebi, kad savo [apeliaciniame bei kasaciniame] skunduose pareiškėjas nesiskundė dėl liudytojų apklausos. Todėl atsižvelgdamas į įvairius argumentus, išdėstytus pirmiau, Teismas daro išvadą, kad skundai dėl 6 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies d punkto turi būti atmesti kaip aiškiai nepagrįsti pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

35. Pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį pareiškėjas atskirai skundėsi, kad iš jo buvo atimta teisė į teisingą ir nešališką bylos nagrinėjimą dėl to, kad jo procesiniai prašymai buvo atmesti, o jo nuteisimas tariamai buvo grindžiamas tik vieno liudytojo ir kaltinamojo M. M. parodymais. Pareiškėjas prieštaravo tam, kad teismai nagrinėjo D. K. ir S. N. parodymus bei ginčijo kaltinamojo M. M. parodymų patikimumą. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 2 dalimi pareiškėjas teigė, kad dėl neteisingo bylos nagrinėjimo buvo pažeista nekaltumo prezumpcija. Teismo nuomone, šie skundai turi būti nagrinėjami pagal pirmiau nurodytą 6 straipsnio 1 dalį (§ 12).

36. Šiuo požiūriu Teismas pakartoja, kad įrodymų nagrinėjimas pirmiausia yra nacionalinės teisės reguliavimo dalykas, todėl pagal bendrą taisyklę vertinti jiems pateiktus įrodymus turi nacionaliniai teismai. Teismas taip pat pažymi, kad Konvencijoje nenumatyta absoliuti teisė į visų procesinių prašymų patenkinimą, o būtinybę taikyti prašomas priemones pirmiausia vertina vidaus teismai. Nepaisant to, Teismas turi įsitikinti, ar procesas kaip visuma buvo teisingas ir atitiko 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus (žr. *García Ruiz v. Spain* [GC], no. 30544/96, §§ 28–29, ECHR 1999-I; *Lucà v. Italy*, no. 33354/96, § 38, ECHR 2001-II), kurie baudžiamojo proceso atveju apima ir nekaltumo prezumpcijos užtikrinimą.

37. Pirmiausia Teismas pažymi, kad kaltinamojo M. M. parodymų patikimumo klausimą visiškai išnagrinėjo vidaus teismai.

38. Remdamasis pateikta medžiaga, Teismas pažymi, kad šio proceso metu pareiškėjas galėjo pateikti visus reikalingus gynybos argumentus ir ginčyti, jo nuomone, melagingus įrodymus. Be to, teisminės institucijos tinkamai išnagrinėjo jo pareiškimus. Nuteisimas buvo pagrįstas kelių liudytojų parodymais bei juos patvirtinančiais įrodymais (žr. §§ 8 ir 9 pirmiau). Bylą išnagrinėjo trijų instancijų teismai ir pareiškėjo skundai buvo atmesti kaip nepagrįsti. Vidaus teismų sprendimai nebuvo nepagrįsti ar savavališki. Teismas pažymi, kad pareiškėjas nepateikė įrodymų, subjektyviu ar objektyviu požiūriu patvirtinančių vidaus teismų šališkumą.

39. Teismas taip pat pažymi, kad apygardos teismas nuteisė pareiškėją po rungtyniško proceso, kurio metu jis turėjo galimybę ginčyti prieš jį pateiktus įrodymus. Peržiūrėję bylą žodinio proceso tvarka, Apeliacinis teismas ir Aukščiausiasis Teismas paliko apkaltinamąjį nuosprendį pareiškėjo atžvilgiu nepakeistą. Nėra požymių, kad vidaus teismai būtų turėję išankstinę nuomonę dėl pareiškėjo kaltės.

40. Atsižvelgdamas į tai, kas buvo išdėstyta pirmiau, Teismas mano, kad baudžiamasis procesas pareiškėjo atžvilgiu buvo teisingas ir atitiko Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje numatytus reikalavimus. Todėl ši pareiškimo dalis taip pat turi būti atmesta kaip aiškiai nepagrįsta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

III. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

41. Konvencijos 41 straipsnyje numatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prirėikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

42. Pareiškėjas reikalavo 135 398 litų (apie 39 246 eurų) turtinei ir neturtinei žalai atlyginti.

43. Vyriausybė ginčijo šiuos reikalavimus kaip nepagrįstus ir per didelius.

44. Teismas neįžvelgia jokio priežastinio ryšio tarp nustatyto pažeidimo ir tariamai patirtos turtinės žalos, todėl atmets šį reikalavimą. Tačiau, vertindamas teisingumo pagrindais, Teismas priteisia pareiškėjui 1 800 eurų neturtinei žalai atlyginti.

B. Kaštai ir išlaidos

45. Pareiškėjas taip pat reikalavo 14 722,60 litų (apie 4267 eurų) bylinėjimosi vidaus teismuose ir Teisme kaštams ir išlaidoms padengti.

46. Vyriausybė ginčijo šį reikalavimą.

47. Pagal Teismo praktiką pareiškėjas turi teisę į išlaidų atlyginimą tik tiek, kiek parodo, kad jos iš tikrųjų ir neišvengiamai buvo patirtos, o suma pagrįsta.

48. Šioje byloje Teismas pažymi, kad dalis reikalaujamos sumos yra susijusi su pareiškėjo gynyba dėl baudžiamųjų kaltinimų vidaus institucijose. Ši suma nebuvo būtinos išlaidos, patirtos bandant atitaisyti Konvencijos pažeidimą, kurį Teismas pripažino dėl „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimo pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį (žr. *Grauslys v. Lithuania*, no. 36743/97, § 74, 2000-10-10). Atsižvelgdamas į turimus dokumentus, Teismas mano, kad pagrįsta pareiškėjui priteisti 1 500 eurų kaštams ir išlaidoms padengti.

C. Palūkanos nevykdant įsipareigojimų

49. Teismas mano, kad palūkanos nevykdant įsipareigojimų turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant 3 procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* pareiškėjo skundą dėl pernelyg ilgos proceso trukmės priimtinu, o likusią pareiškimo dalį – nepriimtina;

2. *Nustato*, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis;

3. *Nustato*

(a) kad per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, valstybė atsakovė turi sumokėti šias sumas, kurios turi būti konvertuotos į valstybės atsakovės valiutą pagal sprendimo įvykdymo dienos:

(i) 1 800 (vieną tūkstantį aštuonis šimtus) eurų bei bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi, neturtinei žalai atlyginti,

(ii) 1 500 (vieną tūkstantį penkis šimtus) eurų bei bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi pareiškėjui, kaštams ir išlaidoms padengti;

(b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo nuo pirmiau nurodytų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant 3 procentus;

4. *Atmeta* kitus pareiškėjo reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2010 m. balandžio 20 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Sally Dollé

Françoise Tulkens

Kanclerė

Pirmininkė